

Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje
Gregorčičeva 25
1000 LJUBLJANA
E-pošta: gp.ukom@gov.si

Številka: 010-5/2010/48 (132101N)
Datum: 28. 5. 2012

Zadeva: predlagam.vladi predlog 2818: reorganizacija sodstva - razpustitev
sedanjega sistema sodstva - ODGOVOR

Zveza: vaš dopis, št. 092-182/2012/1 z dne 14. 5. 2012

Spoštovani,

v zvezi z vašim dopisom z dne 14. 5. 2012, s katerim nam pošiljate predlog, posredovan preko spletnega orodja predlagam.vladi.si "Reorganizacija sodstva - razpustitev sedanjega sistema sodstva", podajamo odgovor, kot sledi:

1. Glede vprašanja obstoja sodnih zaostankov v Republiki Sloveniji in Evropskega sodišča za človekove pravice

Uvodoma je potrebno navesti, da so sodni zaostanki nastali v Sloveniji - kot sistemski problem - leta 1995, zlasti kot posledica zakonsko določene reorganizacije sodišč (novi Zakon o sodiščih leta 1994, novi Zakon o sodniški službi leta 1994) - torej zaradi tedanjih sprememb v normativnih podlagah. Že Analiza sodnih zaostankov iz leta 2004, ki sta jo skupaj pripravila Vlada Republike Slovenije in Vrhovno sodišče Republike Slovenije je izpostavila omenjene razloge¹. Za dodatno pojasnilo pa prilagamo še novejšo Analizo sodnih zaostankov po 50. členu Sodnega reda (z vključenimi prekrškovnimi zadevami) za obdobje 2008 do 2011. Problematika sodnih zaostankov se tako kontinuirano obravnava že več let. Najnovejša in uspešna sistemska reakcija Republike Slovenije zoper sodne zaostanke iz leta 2005 vključuje "Program za povečanje učinkovitosti sodstva in odprave sodnih zaostankov - Projekt Lukenda", ki se predvidoma izteče 31. 12. 2012. Projekt Lukenda je leta 2005 v sodelovanju z drugimi državnimi organi oblikovalo takratno Ministrstvo za pravosodje. Projekt vključuje zlasti dodatno

zagotavljanje in organiziranje ustreznega števila sodnikov, strokovnih sodelavcev in drugega sodnega osebja, informatizacijo določenih postopkov, dodajanje določenih dodatnih postopkov na razpolago strankam (mediacija), zagotavljanja ustreznih pogojev (prostorskih in informatizacijskih) za učinkovito delovanje sodstva ipd.

Projekt je uspešen, stanje glede sodnih zaostankov oziroma nerešenih zadev v Republiki Sloveniji naslednje: število nerešenih zadev na sodiščih s splošno pristojnostjo in specializiranih sodiščih je padlo na najnižjo raven po letu 1996, trend pa se je nadaljeval tudi v prvi polovici leta 2011. Uspešno delo sodišč se odraža tudi v skrajševanju povprečnega časa za rešitev vseh zadev brez prekrškovnih, ki je s 14,1 meseca v letu 1998 padel na 5,6 meseca v letu 2010, kar je najmanj po letu 1993. V pomembnejših zadevah (ki terjajo meritorno odločanje sodišča) se je čas reševanja znižal iz 21,8 meseca v letu 1998 na 9,7 meseca konec leta 2010. Sodišča ves čas znižujejo število zadev, ki predstavljajo sodni zaostanek, ter pospešeno rešujejo stare zadeve, kar je za pravno varnost državljanov in pravnih oseb ter za varstvo pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja in pravice do sojenja v razumnem roku temeljnega pomena. Navedene informacije tako kažejo na uspešno izvajanje Projekta Lukenda od konca leta 2005 dalje.

Torej utegnejo biti sodni zaostanki kot sistemski problem v Sloveniji odpravljani predvidoma v naslednjih nekaj letih.

Z vidika varstva pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja (pravice do sojenja v razumnem roku) je bil leta 2006 sprejet posebni zakon - Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja, ki ureja pospešitvena sredstva za varstvo te pravice ter pravično zadoščenje (odškodnine) za njene kršitve. Zakon je od leta 2007 dalje večkrat presojalo Evropsko sodišče za človekove pravice - ESČP (npr. primera Korenjak in Grzinčič) in ga pozitivno ocenilo. Torej ne drži trditve, da bi vsakdo, ki gre z očitkom sodnega zaostanka v njegovi zadevi v pritožbeni postopek na Evropsko sodišče za človekove pravice, uspel, temveč to velja pretežno le za zadeve pred 1. 1. 2007 (datum začetka uporabe Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja).

Kot dodatek k tej točki odgovora na vaše predloge zaradi informativnih razlogov posredujemo še Analizo sodnih zaostankov po 50. členu Sodnega reda (z vključenimi prekrškovnimi zadevami) - za obdobje 2008 do 2011.

2. Glede zadev zapornikov in pripornikov iz Republike Slovenije pred Evropskim sodiščem za človekove pravice

Podobno je glede zapornikov in glede pripornikov - ne uspejo vsi, ki se pritožijo na Evropsko sodišče za človekove pravice zaradi obstoja premalo bivanjskega prostora v prostorih za prestajanje kazni zapora ali v priporih, uspejo pretežno pritožniki iz priporov, kjer je res prezasedenost, ki jo država odpravlja, zaporniki pa pretežno ne uspejo, zlasti od konca leta 2011 dalje, saj je v vmesnem času Ministrstvo za pravosodje in javno upravo z dodatnimi gradnjami v zavodih za prestajanje kazni zapora (zaporih) to prostorsko stisko do neke mere omililo.

V zvezi s tožbami zapornikov in pripornikov, v delu, ki se nanaša na nezadostno površino na posameznega človeka, je potrebno poudariti, da so bile tožbe, vložene na Evropsko sodišče za človekove pravice, do sedaj uspešne le v delu, ki se nanaša na razmere pripornikov v ljubljanskem zaporu. Vendar so bili v zvezi s tem takoj po prejemu tožb izvedeni ustrezni organizacijski ukrepi (prerazporeditve pripornikov, zagotovitev dodatnega pokritega prostora za sprehode...), zaradi katerih je sistemska nevarnost za nove uspešne tožbe odpravljena,

posledično pa zaradi tega niso nujne dodatne zakonodajne spremembe. Prostorsko stisko v zaporih so dodatno omilile tudi nove zaporske kapacitete, ki so bile v letu 2011 zgrajene v okviru Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob.

3. Glede fleksibilnosti sodišč in neučinkovitosti sodnega sistema

Z zadnjima spremembama Zakona o sodiščih (noveli ZS-I in ZS-J) je bil storjen korak naprej k zagotavljanju učinkovitosti in transparentnosti dela sodišč. Noveli sta okrepili položaj Sodnega sveta Republike Slovenije z novo pristojnostjo imenovanja predsednikov sodišč, kar prinaša večjo neodvisnost sodne veje oblasti. Okrajna sodišča (z izjemo Okrajnega sodišča v Ljubljani) so postala organizacijske enote okrožnih sodišč, kar pomeni večjo fleksibilnost za prenos spisov in razporejanje sodnikov na tista sodišča, kjer so večji sodni zaostanki. Merila za najmanjši pričakovani obseg dela in merila za ocenjevanje sodnikov so bila z nadomeščena z merili za kakovost dela sodnikov in merili za kakovost dela sodišč, ki so ena izmed podlag za ocenjevanje učinkovitosti in uspešnosti posameznih sodišč. Nova pristojnost Sodnega sveta je tudi spremljanje, ugotavljanje in analiziranje dela sodišč, podlaga za tovrstno analizo pa so letna poročila o poslovanju sodišč in letna poročila o učinkovitosti in uspešnosti sodišč. Koncentracija vodenja in upravljanja okrajnih sodišč ter prenos pristojnosti, ki ne pomenijo izvajanja sodniške službe, se je prenesla s predsednikov sodišč na direktorje sodišč. Z novelama se je ustanovil in nadgradil koncept organiziranja oddelka za sojenje v zahtevnejših zadevah organiziranega in gospodarskega kriminala, terorizma, korupcijskih in drugih podobnih kaznivih dejanj.

Temeljno načelo uresničevanja pravic iz sodniške službe je varovanje nepristranskosti in neodvisnosti sojenja ter ugled sodniške službe. Sodnik se mora posvečati službi s polno predanostjo in izpolnjevati obveznosti po svojih najboljših močeh. Prav tako sodnik ne sme ovirati delovanja sodišča zaradi uveljavljanja svojih pravic. Delovne sposobnosti (zlasti doseženo razmerje med opravljenim in pričakovanim obsegom sodnikovega dela) ter opravljeno delo pri odpravi in preprečitvi sodnih zaostankov se upošteva pri oceni sodniške službe. Zakon o sodniški službi določa tudi ukrepe, ki so potrebni za ugotavljanje izpolnjevanja sodniških dolžnosti ter za odpravljanje vzrokov za neustrezen obseg, kakovost in strokovnost dela ter zaostanke pri delu.

4. Glede pomanjkljivosti kazenske zakonodaje in neprimernega oziroma skorumpiranega delovanja kazenskega sodstva

V predlogu je med drugim navedeno tudi, da so sodišča odgovorna za neuspeh v odmevnih primerih, saj ne sprejmejo dokazov, ki jih predloži policija. Prav tako naj bi posameznika za neplačilo manjših zneskov hitro doletela izvršba, medtem ko naj bi v odmevnejših primerih, v katere so vpleteni vplivni ljudje, zadeve zastarale ali pa so obdolženci oproščeni, ker si lahko privoščijo boljše ali dražje odvetnike. Takšni primeri naj bi se reševali celo s podkupovanjem. Rešitev naj bi predstavljal povečanje fleksibilnosti sodišč in sprotno popraviljanje lukenj v zakonu s pomočjo uspešnih odvetnikov.

Potrebno je ločiti med različnimi vlogami, ki jih imajo posamezni organi v kazenskem postopku. Policija skrbi za odkrivanje kaznivih dejanj in izsleditev storilcev, kazenski pregon vodi državno tožilstvo, ki tudi usmerja policijo, sodišča pa odločajo o krivdi obdolžencev in izrekaajo kazenske sankcije. Četudi sodišča ugotavljajo materialno resnico, pa morajo biti pri svoji presoji neodvisna in nepristranska. Moderno kazensko procesno pravo namreč poskuša vzpostaviti približno enakost strank, s tem, da obdolžencu omogoča različne pravice in kavtele (npr. domnevo nedolžnosti, pravico do odvetnika ipd.) Potrebno je namreč vedeti, da je na eni strani

država z organi preiskovanja in pregona, na drugi strani pa posameznik. Kolikor bi bil cilj zgolj čim bolj učinkovito preiskovanje, pregon in kaznovanje, kazenskega procesnega prava (in posledično neodvisnih in nepristranskih sodišč) v takšni obliki ne bi potrebovali, to pa bi seveda pomenilo, da obdolženca ne bi obravnavali kot enakovrednega subjekta, temveč kot objekt, kar bi nedvomno vplivalo na legitimnost in verodostojnost samega postopka, nenazadnje pa tudi na ne-demokratsko naravo države s takšno sodno vejo oblasti. Pravice obdolženca, pravna sredstva ipd. sama po sebi ne pripomorejo k večji ekonomičnosti postopka, so pa neogibno potrebna, četudi za ceno večje formalizacije in do neke mere celo rigidnosti postopka. Zato jih tudi predpisujejo različni zavezujoči dokumenti kot so ustava in mednarodne konvencije. Dejstvo, da sodišče obdolženca oprosti, torej samo po sebi ne more predstavljati neuspeha, saj sodišče ni zavezano k sprejemu čim več obsodilnih sodb, temveč k pravični presoji. Lahko pa seveda oprostila sodba v konkretnem primeru predstavlja neuspeh organov pregona in odkrivanja kaznivih dejanj.

V zvezi s pavšalnimi navedbami glede zastaranja pregona ali oprostitve vplivnih obdolžencev smo dolžni izpostaviti, da je tovrstne trditve potrebno konkretizirati in dokazati v samih sodnih postopkih, v nasprotnem primeru gre namreč zgolj za neprimerne navedbe. Država sicer v upravičenih primerih obdolžencem omogoča brezplačno pravno pomoč oziroma obvezno obrambo, tako da zgolj zaradi slabšega premoženjskega stanja posamezni obdolženci ne bi smeli utrpeti usodnih posledic v kazenskem postopku. Upoštevajoč navedeno, ni sporno dejstvo, da lahko nekateri bolj premožni obdolženci namenijo več denarja za svojo obrambo.

Kazenska zakonodaja se dokaj redno izpopolnjuje, o čemer priča veliko število sprejetih novel ZKP (11 od leta 1994, ko je bil ZKP sprejet). Novele so bile pripravljene ob vključitvi stroke (tožilcev, sodnikov, odvetnikov, kazensko pravnih teoretikov itd.) in so bile med drugim namenjene tudi odpravi morebitnih nejasnosti in pomanjkljivosti.

5. Glede pravniškega državnega izpita

Pravniški državni izpit je eden pomembnejših izpitov, ki ga kot pogoj za imenovanje oziroma izvolitev v pravosodne in nekatere druge funkcije določajo področni predpisi (Zakon o sodniški službi, Zakon o državnem pravobranilstvu, Zakon o notariatu, Zakon o odvetništvu ipd.). Gre za izpit, ki je v različnih oblikah poznan tudi v drugih primerljivih državah in je na normativni ravni urejen z Zakonom o pravniškem državnem izpitu. Ta glede stroškov v 19b. členu določa, da stroške izpita krije kandidat. Stroške izpita za kandidata založi ministrstvo, pristojno za pravosodje. Višino stroškov predpiše minister, pristojen za pravosodje, upoštevajoč obseg priznanega dela izpita. Posameznik, ki v treh letih po opravljenem izpitu po svoji volji ne sklene delovnega razmerja pri sodišču, državnem tožilstvu, državnem pravobranilstvu ali ministrstvu, pristojnem za pravosodje, je dolžan vrniti stroške izpita, ki jih je predhodno založilo ministrstvo, pristojno za pravosodje. Stroške mora povrniti najkasneje v 60 dneh po poteku triletnega roka. V odločbi, s katero se posameznemu kandidatu dovoli pristop k izpitu, se določi višina stroškov izpita in prej omenjena obveznost. Posameznik lahko stroške izpita povrne tudi takoj po opravljenem izpitu oziroma pred potekom triletnega roka.

6. Glede zastaranja zadev, odgovornosti uradnih oseb zaradi napak sodišča, nadzora nad sodnikovim delom

Strinjati se je mogoče, da je zastaranje zadev pojav, ki škodi ugledu pravosodja kot tudi generalni in specialni prevenciji (ko gre za zastaranje kazenskih zadev), ki ju kot temeljni funkciji zasleduje kaznovalno pravo. Nastop zastaranja torej pomeni neučinkovitost države pri

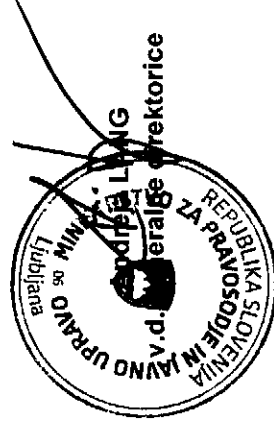
zagotavljanju pravice do sodnega varstva, na kar opozarja tudi odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije št. Up-762/03 z dne 7. 4. 2005. Navedene problematike se Ministrstvo za pravosodje in javno upravo nedvomno zaveda, zato si v okviru zakonskih pristojnosti prizadeva k čim manjšemu številu zastaranih zadev. Vendar pa je potrebno upoštevati, da so sodišča samostojna oziroma je sodna veja oblasti ločena od izvršilne (kamor sodijo tudi ministrstva), zato ministrstvo ne more in ne sme posegati v sodne postopke, prav tako tudi ne more in ne sme ocenjevati vsebinskih odločitev sodnikov v konkretnih sodnih postopkih, saj bi to pomenilo kršitev ustavnih načel o neodvisnosti sodnikov in ločitvi oblasti.

Na področju pravosodja ministrstvo na podlagi 37. člena veljavnega Zakona o državni upravi opravlja naloge v zvezi z organizacijo in statusom sodišč, državnega pravobranilstva in ustavnega sodišča, nadzorom nad poslovanjem državnega pravobranilstva ter druge vrste z zakonom določenih pravosodnih nadzorov razen pravosodnega nadzora nad državnim tožilstvom, civilnim in kaznovalnim pravom, sodnimi postopki, alternativnim reševanjem sporov, pravosodno upravo, odvetništvom, notariatom, izvrševanjem kazenskih sankcij, varstvom osebnih podatkov, mednarodno pravno pomočjo, mednarodnim pravosodnim sodelovanjem v civilnih in kazenskih zadevah ter v zvezi z e-pravosodjem. Tako so pristojnosti ministrstva v razmerju do sodišč omejene, ker so iz ustavnih in konvencijskih razlogov lahko le omejene in sodišča ne smejo biti podrejena ministrstvu. Pristojnosti so določene v Zakonu o sodiščih, Zakonu o sodniški službi, Zakonu o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebne odlašanja in v Sodnem redu. Vselej pa velja, da se pravdnost in zakonitost sodniških odločitev preverja v postopkih z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi oziroma ustavno pritožbo, kadar stranka meni, da so ji bile v postopku kršene človekove pravice in temeljne svoboščine, ki so varovane z Ustavo Republike Slovenije.

7. Zaključno

Na koncu želimo poudariti, da je podana pojasnila za razumeti le v smeri, da bo Ministrstvo za pravosodje in javno upravo v prihodnje nadaljevalo s spremljanjem vseh omenjenih segmentov ozir. problematik in se nanje po potrebi in v okviru svojih pristojnosti ustrezno odzivalo. Sicer menimo, da ministrstvo že doslej v vseh omenjenih segmentih aktivno deluje, kar se kaže zlasti v normativni dejavnosti in zagotavljanju splošnih pogojev za uspešno izvajanje sodne oblasti (74. člen Zakona o sodiščih), zlasti pa pri zagotovitvi uspešnega delovanja prej navedenega Projekta Lukenda.

S spoštovanjem.

Priloga: - Analiza sodnih zaostankov po 50. členu Sodnega reda (z vključenimi prekrškovnimi zadevami) za obdobje 2008 do 2011.